

Хвалючыя старонкі

Многа слаўных, гераічных старонак упісалі ў гісторыю барышчы народнае свабоднае беларускае партызанства. Іх мучаньне, адвага і смеласць захвалююць нас і сёння.

Вось, што пісалі партызанам Іванянецкага раёна камсамольцы і моладзь Маскоўскага аўтазавода: «З любов'ю і радасцю сочым мы, масквічы, за вашай гераічнай барацьбой. Мы ганарымся, таварышы, што вы базілісна знішчаеце фашысцкіх вылюдкаў, разбуральніцкай нашай малодасці і шчасця, забіваючы нашых бацькоў і цяц. Любіта нянавісць да гітлераўскіх захопнікаў кіліна нас на гераічную працу. Сваю нянавісць мы ўвабляем у гэтыя тры таварышкіх прадукцыі, якую вырабляем з нашых плані...»

Гэтае пісьмо было перапісана ад руды, перадрукавана на машынах і раздадзена па ротах і атрадах. Яго абмяркоўвалі на камсамольскіх сходках. У адказ камсамольскія актывісты і моладзь партызанскай брыгады пісалі: «З найвялікшым натхненнем і радасцю прачыталі мы і абмеркавалі ваша пісьмо з роднай і любімай Масквы. Яно натхняе і кіліна нас на гераічную барацьбу з нямецкімі катэнтамі...»

Народ памятае і свята будзе шанавана тых, хто ў змрочныя гады нямецкай акупацыі не скарчыўся, не стаў на колена перад ворагам, а са зброй у руках адстойваў незалежнасць сваёй дзяржавы. І як добра, што моладзь наша мае маршмэйстараў і хвалючых старонкі на гэтых баявых трыбунах. Кнігі пра незвычайна дзіўна-роднага змаганні адкрываюць перад моладдзю пакаленнем вялікую навуку нянавісці да ворагаў, любові да Радзімы і партыі.

Надаўна вышэй у свет зборнік уславіў беларускіх партызан *), падрыхтаваны Інстытутам гісторыі Акадэміі навук БССР і Дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гэта — хвалючыя старонкі з гісторыі гераічнай барацьбы і змаганняў савецкага народа пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі. Успаміны — не мастацкі твор. Але кніга чытаецца ад першай да апошняй старонкі з неаблізнай увагай і хваляваннем. Бо пішуць самі ўдзельнікі, пішуць пра людзей, якія нічога не шкадавалі ў імя перамогі.

Чытаючы гэтую цікавую кнігу і бачыш, як рос і шырыўся партызанскі рух на Беларусі, ператвараючыся ва ўсенародную барышчы.

* З гісторыі партызанскага руху ў Беларусі (1941—1944 гады). Зборнік уславіў. Белдзяржвыдавдства. 1961. Стар. 505.

бу з фашысцкімі захопнікамі, як шпіталі і простыя савецкія людзі, абаронцы нашай Радзімы, рабіліся гераімі.

Вось браты Іван і Міхаіл Цубы з вёскі Навіны, што на Піншчыне. Аднойчы з'явіліся ў вёску, фашысцкія карнікі затрабавалі ад Міхаіла, каб ён паказаў дарогу да партызан.

— Нахай вам ваўкі пакажуць тую дарогу, — сцэбушы зубы, сказаў Міхаіл.

І тут жа зэсаўскі афіцэр забіў старога, хворага чалавека. Паказаў дарогу прымуслі Івана, якому мінула 75 год.

«І Іван Цуба павёў зэсаўцаў, — піша Васіль Захаравіч Корж. — Ідучы наперадзе, ён завадоў іх у бок ад урочышча Вербы, ад роліны вёскі, заманываючы ў такую глухавану, куды і звяры не забягалі. Ледаз не топчыся ў баглотнай вадзі, адолелі дзесьці кіламетраў і, нарэшце, спыніліся ля гнілой ракулі Паль. Старажытка апусціла на пень і, насмешліва разглядаючы ўзапрагата афіцэра, спакойна сказаў:

— Далей ісьці няма куды... Тут вы і замерзце, падыжаеце з голы аб вас знішчаць партызанам.

Так рабілі савецкія людзі, барышчы прыклад з вялікага патрыёта Івана Сусаніна.

Удар прыкладам па галаве аглушыў Івана. Ён ужо не пачуў і не адчуў стрэл у патыліцу... З першых дзён вайны партызанам не давалі спакою захопнікам. Дыверсіі, напады на гарнізоны ворага, на чыгунку і шашу — усё гэта зрывава дасцяпу на фронт войск, аброі і харчавання, усё гэта адцягвала вялікія войскі злучэння з фронту. Савецкія людзі знішчалі акупантаў, як маглі і чым маглі — гаечным ключом і сякерай, вінтоўкай і кулямётам.

А камсамольцы! Ды яны заўсёды былі наперадзе, ішлі на самыя цяжкія заданні, не ведаючы стомы і страху. У вёсцы Прудзіны Вішэцкай вобласці нарадзіўся Іван Чукаля. Семнаццаці год было яму, калі пачалася вайна, і з першых дзён вайны ён стаў у рады народных месціаў. Іван пісаў сваёй мамі: «Дарагая матуля, учора я атрымаў атэстат сталасці і павінен быў выехаць 25-га, але на нашу краіну напаву вораг, трэба ён абараніць.

Мужыкі і смельтэ гэта быў юнак. У атрадзе любілі яго, а камсамольцы выбралі сваім важаком. Моцна ненавідзеў ён ворага і буй год быў прамохау.

Летам 1942 года там, дзе цяпер узводзіцца калійны камбінат, размяшчалася вялікая варажы гарнізон. Фашысты адцягвалі з мінскага насельніцтва Чыжэвіч,

Мяцівіч, Пагоста і іншых вёсак. Камандаванне брыгады вырашыла знішчыць варажы гарнізон. Прывесці гэтую аперацыю было даручана ўдарнай групе Івана Чукаля.

Шэсць галін шоў гэты цяжкі крывавы бой, з якога партызанам выйшлі пераможцамі. А надзячоркам, калі група народных месціаў праходзіла каля вёскі Мінявічы, зноў давалася пачаць няроўны бой з ворагам. Фашысцкай кулі быў паранены камісар атрада Мікіта Бандаравіч. Яму на дапамогу кінуся Чукаля, Ратушчы камісара, ён сам атрымаў смерцальную рану. Іх пахавалі на месцы бою — на ўсходняй вёсцы Мяцівічы. І туды пра гэта Чыкаля партызанам скалі пясню:

Там, дзе рэчка Случ гучыць, З ветрам шумным на Палесці, Пра Чукаля слава ходзіць — Баявая наша пясня.

Ён пакаўся перад боем: «Я люблю сваю краіну!» — Камсамольцам і гераюм За не ў баі загінуў.

Сёння імя партызана-гераю пясню адна з лепшых брыгад на будоўні Старобінскага калійнага камбіната.

Баявыя справы беларускіх партызан развелі міф, які настолькі распаўсюджвалі гітлераўцы аб тым, што нібыта не было партызан у 1941-42 гадах. У кожным раёне рэспублікі гартваліся партызанскія сілы. Гэта ж факт, што вясною 1942 года ў партызанскім краі, які ахопліваў частку тэрыторыі Суражскага, Вішэцкага, Гарадзкіскага і Мехавіцкага раёнаў, была адноўлена Савецкая ўлада. Краем партызанскай славы быў Акцябрскі раён. Адноўлена была Савецкая ўлада ў Асвейска-Рагоўскай зоне і ў многіх іншых раёнах рэспублікі.

Усё савураўнае сілу партызанскага агіто гітлераўцы адчулі летам 1943 года, калі на загад Цэнтральнага партызанскага штаба па ўсёй рэспубліцы была праведзена аперацыя «канцэрты». Гэта быў шудоўны «канцэрт». Ляцелі пад адхон паравозы, вагоны, аброі і жытая сіла праціўніка. А народ назваў гэтую аперацыю «рыжыкавай вайной». Многія старонкі кнігі разказваюць пра шырокую братнюю дружбу і ўзаемадапамогу беларускіх, украінскіх, літоўскіх, латышскіх і рускіх партызан. Да партызан пераходзілі славакі, венгры, чэхі, каб разам змагацца за агульную справу. У кнізе чытаць знойдзе намала хвалючых эпізодаў пра гэтую суровую салдацкую дружбу.

Я. КАЛЯДА.

«ПАРТЫЗАН». Работа мастацкай скульптара П. Герасіменкі з сала Даўгінскага Крывіцкага раёна Мінскай вобласці.

Нарада маладых пісьменнікаў

Дзесьці дзён працягнуцца рэспубліканская нарада-семінар маладых празаікаў, паэтаў, крытыкаў. З усіх куткоў рэспублікі з'ехалася каля сарака пачынаючых літаратараў, настаўнікаў, студэнтаў, журналістаў. А. Кураўцев, Т. Казлоўская, В. Чымырка, Ул. Стальмашук, С. Курцілёва, В. Карамазей, Л. Гаўрыліч, напрыклад, пішуць прозу, а В. Макаравіч, А. Вярцінскі, М. Кусцяноў, П. Воранаў, Ул. Правасуд — паэты.

Нарада адкрылася ў Карэлішчэвіч 5 мая. Перад яе ўдзельнікі выступілі намісці старшні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Шамякін і сакратар ЦК ЛКСМБ Г. Жабіцкі.

У праграме нарады — даклад Ул. Няўдэна «Літаратура і сучаснасць», гутаркі аб майстэрстве, якія праводзіць празаік Я. Скрыган і паэт М. Лужанін; сустрэчы са старэйшымі пісьменнікамі, з рэдактарамі літаратурна-мастацкіх перыядычных выданняў, эскурсіі ў літаратурныя і мастацкія музеі.

Вечар памяці Рабіндраната Тагора

У Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатры імя Янікі Купалы адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння вялікага індыйскага пісьменніка Рабіндраната Тагора.

Вечар адкрыў старшыня прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязяў з замежнымі краінамі І. Казлоў. З дакладам «Вялікі сям індыйскага народа — Рабіндранат Тагор» выступілі пісьменнікі Міхась Лынькоў. Ён адзначыў, што першае месца ў індыйскай літаратуры належыць Тагору, выдатнаму пісьменніку, мысліцелю і грамадскаму дзеячу. Усё яго жыццё і усё што ён напісаў, — гэтае практычна супрацьбясцярэнні і прыжыццёвае абарона чалавечай любові нацыі, любога колеру скуры, нястомнае прапаганды міру і раўнапраўнасці людзей. Вось чаму вялікі Тагор — блізі і савецкім людзям.

Удзельнікі вечара ўрачыста адзначылі Тагора — в. Саюзар і

Я

У розных гуртках мастацкай самадзейнасці Палаца культуры Гродзенскага тонкасуконнага камбіната ўдзельнічаюць тэхнікі, прадзільніцы, інжынеры, тэхнікі і служачыя прадпрыемства, а таксама члены іх сем'яў. Іх вышляюць кіраўніцтвам вялікім поспехам сярэд працоўных горада. На здымку: удзельніцы танцавальнай групы ватаршчыцы Маргарыта Круцілёва (злева), настаўніца Раіса Сазонава, школьніцы Валентына Касцюк і Таісія Кузьміцкая, тэхнікі Налі Кеменава і Вольга Паўлава выконваюць рускі народны танец «Барожка». Фота А. Пераход. (Фотэхроніка БЕЛТА).

Гвардыі капітан

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Добра вялаў гвардыі капітан А. Казлоў. Але скончылася вайна, і яго зноў пацягнула да мірнай стваральнай працы. Партыя і Савецкі ўрад, кіруючыся міралаюбнай палітыкай, пайшлі на значнае скарачэнне сваіх Узброеных Сіл. У лічбы і Александр Сяргеевіч. Служыў ён у той час на тэрыторыі нашай рэспублікі. Тут ажыўся, дэмабілізаваўся, тут і астаўся працаваць на Мінскім аўтамабільным заводзе.

Спачатку прызначылі яго на пасаду дыспетчара, а заўважыўшы добрыя арганізатарскія здольнасці, накіравалі начальнікам участка ў чыгуна-ліцейны цэх.

Хутка ў працы мінаючы гады. Шмат ой, як шмат паспелі ўжо зрабіць за гэты час савецкія людзі! А колькі спраў яшчэ наперадзе!

Хутка лічыцца час. Толькі, здаецца, разгаварыліся, глядзіш — і зноў пара Александру Сяргеевічу іці працаваць. Можна не паверыць, а я свайму жыццю цяпер сам зайдзешчю — нека ўзнісла падкрэслава А. Казлоў. — Дачка ў мяне, Святлана, вучыцца ў васьмым класе агульнаадукацыйнай школы і ў шостым класе музычнай. Сын Александр адпаведна ў шостым і ў другім класе музычнай. Кватэра, як і ва ўсіх аўтазаводаў, добрая, праца радуе — ну, чым жа не сапраўднае шчасце? Ды мы за такое жыццё... Александр Сяргеевіч не дагаварвае да канца. Ён глядзіць на гадзіннік і проціць працаваць: патрэбна яшчэ раз да пачатку новай змены перавярць гатунацкіх участка.

Неадразава даводзілася чыць, што арганізатарская работа яму дзіўная. Іншая справа — токар, шліфавальнік, абрушчык... Закончыў змену — і адразу відаць, як выканана заданне. А тут круцішся цэлы дзень, як вавэрка ў коле, і асабістай тваёй работы зусім не відаць. Бо не скажаш, што «арганізатарская сацыялістычнага саборніцтва за змену вучыцца на столькі працэнтаў, а забеспячэнне нармальнага умоў працы і тэхнікі бяспечна — у столькі разоў, выхаваўчай работы — на столькі працэнтаў» і гэтак далей.

Але Александр Сяргеевіч прытрымліваецца іншай думкі. Плён сваёй працы ён бачыць у поспеху усёго участка, усёго ліцейна-га цэха. Нахай сабе іншыя ўдзельнікі выканваюць вытворчыя заданні хоць на 300 працэнтаў, усё роўна вынікі іх працы будуць відавочныя, калі абрушчыць ўчастак пасляпоха справіцца са сваім заданнем. Бо не хто іншы, як яны, абрушчыкі, даводзіць да канца ўсё працу шматлікага калектыву і «адчытаюцца» за гэтымі дзятэямі і вузламі да аўтамабіля.

Радасна адзначаць, што ўчастак, якім кіруе Александр Сяргеевіч, яшчэ ні разу не падаў сваіх сяброў. Неадрама ж ліцейны цэх з пачатку гэтага года шведра трымае ў сваіх руках пераходны Чырвоны сцяг завода і змагаецца за ганаровае званне цэха камуністычнай працы. Адсюль няцяжка зразумець і тую ролю, якую адыгрывае ў гэтай справе «інжынерная» арганізатарская работа.

— Мне, нават, цяжка ўявіць сабе наш участак без Александра Сяргеевіча, — гаворыць рабочы Уладзімір Жураўскі. — Ён навывод бачыць душу чалавека. Такому не зманіш і не падвадзіш яго. Суцяляе не давольці. Любіць і паважвае яго нашы рабочыя. А ведаеце, за што? За тое, што ён не толькі патрабуе, а ўмее дапамагчы, навучыць, падтрымаць. Я развітаўся з Александрам

Сяргеевічам, з цудоўнымі людзямі — аўтазаводамі. З галавы ў мяне не выходзілі гэтыя словы, сказаныя ў адраднавальніцкай ўчастку. Яй важныя навучыцца разумець душу чалавека, дапамагчы яму ў патрэбную хвіліну!

Дзе навучыўся гэты былы салдат авалодваць такім неапазітым скарбам? І адказ напісаў сам сабой: ён у самыя цяжкія дні для нашага народа бачыў багатырскую веліч і чыстоту душы савецкіх людзей, душы, што здабывала гэты светлы дзень Перамогі, што ў лічкі і малых надзёмных спрэгартуе новую, больш значную рамогу камунізму.

І. МЯШ

Маладое прадпрыемства прадукцыі. За каля трох тысяч ч. На камбінате г. новых дэпарт. На здымку: у Ю. Васілеў прац

Густы трэба выхоўваць

У многіх хатах жыхароў Астравецкага раёна можна убачыць розныя відыкі і ўпрыгожванні. Тут і традыцыйныя лебедзі, і велізарныя каткі, і ядвіцкія ружы розных памераў. Гэтую «прадукцыю» можна знайсці на рынку ў Міхалішчах, Варынах і іншых вёсках. І калісці кудысьці яе прыходзіцца. — Кожнаму хочацца ўпрыгожыць сваё жыллё, зрабіць яго больш утульным.

На жаль, у Астраўцы немагчыма купіць добрае карціну.

Надаўна ў кааператыве паступіла партыя малюнкаў нейкай арцелі, якая нават пасаромелася паставіць сваю марку на «створах». А яны нескладаны: на лісце злёдзенай кардоннай паперы намаляваны букет вясёкаў у вазах. Памер саліна — больш квадратнага метра. Адапедна і яна — і рубель 37 капеек. Выбаву не было, і малюнк і бы раскуплены. І красуюцца цяпер гэтыя няўключныя букеты-гіганты ў многіх хатах як докор работнікам гандлю і мастацкім арцелю.

Многа рэпрадукцый з вядомых карцін — у кніжным магазіне Астраўца. Але аб іх мала хто ведае, бо ляжаць яны на складзе. Таваразнаўца Ул. Падальнічым рэалізуе іх трохі незвычайным спосабам. Ён заарожвае ў іх кнігі, калі высыле пакупнікам.

А можна было арганізаваць у магазіне ці нават у раённым Доме культуры выстаўку рэпрадукцый з карцін. На яе варта было б запрасіць людзей, якія добра разумеюць мастацтва. Такіх нямадасць сярэд інтэлігенцыі раёна. Яны растульвалі б творы вялікіх мастакоў. Шкада, што аб гэтым не думалі работнікі раёнаўскага аддзела культуры.

Мастацкі густ у чалавека патрэбна выхоўваць з дзяцінства. Асабліва жывапісчы ўплыў на фармаванне эстэтычных поглядаў павінен рабіць школа, настаўнікі. На жаль, гэтага нельга сказаць пра нашых настаўнікаў. Бывае, што яны не толькі не дапамагаюць дзецям разумець прыгожае, але псуец густ школьнікаў. Мне даводзілася бачыць выстаўкі работ вучняў раёна. Вышываны Варынаўскія школы-інтэрнаты экспанавалі серыю ілюстрацый да баек Крылова. Усе яны вышываны па драўні з добрым густам, тонка і старанна. Папраўдвалі дзеці і над стварэннем прыгожых вышывак на матывах народных казак. Гледачка спадабаліся гэтыя творы.

Але на выстаўку правіла многа выпадковага, разлічанага на непатрабавальны густ. Асабліва гэта датычыцца вышывак. Міхалішчская сярэдняя школа апошні раз паказала аж шэрую серыю папуляў, кошычак з кветкамі.

Няўжо вучням цікава працаваць над такімі малюнкамі? Вядома, гэта ўплыву настаўнікаў, бо яны ж, а не хто іншы даюць заданні вышываць па трафарэтах, якіх яшчэ нямадасць выпускаюць нашы арцелі, майстэрні.

А ці нельга было б выкарыстаць для вышывання лепшыя малюнкы саміх школьнікаў? На выстаўку вучні Міхалішчскай школы паказалі партреты, пейзажы свайей работы. Вось іх і трэба было ўзяць за ўзоры для вышывак, вышывання або вышывання. А то далі дзецям трафарэты мяшчэнскай неагаварышчыні і лічыць, што вучні займаюцца творчай працай. Гэта ж не творчасць, а слабое перайманне дрэнных узораў.

Добраму густу трэба вучыцца ў народа. У тых жа Міхалішчах пры сельскай бібліятэцы наладжываюцца выстаўкі твораў самадзейных мастакоў. Есць вышыўка не толькі крывякам, але і гледаць, рышэлье. І зроблена яна без трафарэтаў. Багата паказалі міхалішчскія ўмельцы карункавыя вышывак, саматканых абрусав і пошылак, якія радуюць вока спалучэннем узораў, багачам колераў. Вось дзе можна пачуць і педагогам школы, каб пасля вышывання ў дзяцей любоў да сапраўды прыгожых, адкінуць усё непатрэбнае!

Нягледзячы на гэтае становішча і ў іншых школах. Вучні вышываюць, малююць такіх жа папуляў, цыганчак, робяць шаткі, безгустоўна аформленыя. На першы погляд гэта быццам не мае вялікага ўплыву на развіццё светлагледу дзяцей. Аднак гэта не так. Займаючы ў кватэру вучня і там можна убачыць на сцяне такіх жа кошычак. Іншыя маці, магчыма, і не прыязна глядзяць на падобныя ўпрыгожванні. Але што зробіць?

І. ГРАБЛЕўСКІ.
Астравец.

Работнікі кінастудыі — у салігорцаў

У клубе Салігорскага калійнага камбіната адбылася сустрэча работнікаў кінастудыі «Беларусьфільм» з шахцёркамі і будаўніцамі. Тут прысутнічалі рэжысёры Б. Сіпапанав, Ул. Тураў, С. Браўдз і кінаператар І. Рэмышэўскі.

дачка прынесла вышыўку са школы. Вось і застаюцца дома такія неадрачныя вырабы, псуец усё выклад жыцця. А вышываць дзяўчыны — і ён будзе злавашча нармальным такое аздабленне пакоя.

Станоўчы прыклад паказвае Астравецкая сярэдняя школа. Тут у зале арганізавана выстаўка рэпрадукцый з вядомых твораў рускіх і савецкіх мастакоў. Сярод іх ёсць серыя карцін Парова, Рэпіна, Сурыкава, Васнецова, творы Грэкана, Бродскага. Побач з рэпрадукцыямі размешчаны біграфічныя аўтары і расказ аб іх творчасці.

Кожную суботу аддаюцца дадзена на эстэтычнае выхаванне. Дзе заглядаць выклад адзін з вучняў. Расказ суправаджаецца разглядам карцін. Вучні рыхтуюць таксама агляды творчасці вядомых кампазітараў. Выконваюцца запісы іх музыкі. Такія заняткі ўзбагачаюць духоўны свет школьнікаў, вучыць іх разумець сапраўды прыгожае, крытычна аналізаваць творы. Іх трэба праводзіць у кожнай школе.

Шырокі фронт павінен наступіць на пошліцы ў мастацтвае ўсе школы, сельскія культасветустанова, вясковая інтэлігенцыя. У нас жа часта мала хто і ведае аб майстэр-самавуках, які ствараюць таленавітыя творы. Качына Ядвіга Станіна далёка праславілася сваімі вышывамі. Яе лепшыя посылкі паставілі аж у Народны Кітай. У хаце Станінай ёсць дываны, прыгожыя абрусавы, затканыя цікавымі ўзорамі, народнымі арнаментамі. Але ў раёне мала хто ведае аб таленавітых майстры.

Кажды, што аб густах не спрачаюцца. Гэта няправільна. Мы павіны не толькі спрачацца, але і выхоўваць добры мастацкі густ. Толькі ў выніку настольнай барацьбы можна дабіцца таго, што на рынках больш не будуць паўдзіцца распусныя лебедзі, кошычкі і іншыя «шэдэўры» халтурчы.

І. ГРАБЛЕўСКІ.
Астравец.

Аляксей КУЛАКОўСКІ

НЕСПАКОЙНАЯ НОЧЬ

Урываак з новага рамана «Сустрэчы на ростанях»

Ідучы ў санчасць брыгады, Ладуцька нечакана трапіў пад кулямётны, хоць ужо і не надта трапны ў паўзроку, абстрэл. У гэты час ён акраза пераходзіў таваную балюшчу, з разгону падохнуўся ў яе, сума на лату перакруцілася і асталася на самай спіне. Нічога кепскага тут не было б, каб яго мад'ярская паходзіла і на гэты раз была набіта толькі рознымі лістоўкамі ды брушарамі, якія Кандрат старына збраў і захоўваў ледзь не з самага пачатку вайны. Быда ў тым, што перад выхадом ён запынуў сцява дагхастую імяскую гранату, якая велімі дрэнна трымаўся на поасе. Граната, з капселем. Калі хоць адна куля пападзе ў сумку, хто ведае, што можа выйсці...

Ладуцька ўвесь час з жудасцю адчуваў гэтую сумку, яна пяснула, нібы пекла яму спіну, але ніяк нельга было павярнуцца, каб перакруціць яе. Кулі са злаваснем поспіватм праляталі над самай галавой, утыкаліся ў балюшчы мох так блізка, што іржавымі прыскамі заледзілі воку. Страшна было палыць паварнуцца, а не то што рукой. І Ладуцька з кожным момантам чакаў смерцальнага выбуху. Усе гэтыя дні стараўся не думачы пра тых няшчасных паслаўноў, якія загінулі па яго імя. Нават пасля размоваў з Андрэем адганяў гэты жудасны ўспаміны. Цяпер усё гэта жывілася перад вачамі і стаяла ў нібы сцвярджачым і мацёрна запэўняючым, усё зараз, няхай праг момант, няхай праз два, з табою тое самае, што было з тымі людзьмі ты цяпер не дзенешыся, і нішто цябе не

— А ты сам што? — не надта адзіўніўшыся, спытала Вара.

— Сам іду ў радавыя, — асаблівым наісксам прамавой Ладуцька. — Даслужыўся на трэцім поўным баявым годзе! Дзякуючы! І за што? Хіба я наўмысла гэта зрабіў? Хіба я ведаў?

— Табе не казалі, ад каго былі тыя пасланцы? — ціха заўважыла дачка.

— Каза-алі! — ледзь не з адчаем паўтарыў Ладуцька. — Мала што цяпер могуць сказаць, мала што могуць паказаць? Роднаму бацьку цяпер не паверыш, а не то што кожнаму сустрэчанаму.

— Я ж табе воль веру, — сказала дзюччына, спрабуючы перайці на жартаўлівы тон. — Хоць даўно гаварыла, што камандант з цябе неапазітны. Міша лепш будзе камандавань.

— Ну, ты, — зноўна ўставіўся Кандрат і нервовымі рухамі панарыў у сабе папугу і разбулоў ад махромія кабуру. — Саліжка ўсёкага ў камандзірлі.

Чакаў, што Вара яшчэ нешта скажа, пэўна ж заступіцца за Мішу, якому Ладуцька ў душы паважаў, толькі часта выязарыў яму. Паглядзі бацьку паступіла мякка, яму ўжо хваляеся нават усміхнуцца трохі, каб Вара не крывадала. Але дзюччына ўжо не глядзела на яго. Спачатку яна толькі ледзь прыкметна прыплюшчыла воку і адляла іх ўбок, а потым не павекі зусім апусцілася і на іх выступілі сінія прыжмыкі.

— Табе млосна, Вара? — запенялася бацька, адчуўшы, што не такую гаворку цяпер трэба было з ёй вясці. А можа, і някай гаворкі? Мабыць, цяжка ёй цяпер гаварыць, пакутліва, як і вяршчына, расплюшчыла воку. А ён тут са сваім камандзірствам, ды яшчэ на Мішу Глінскага наваляўся...

Шчаслівай дарогі

У пазні з'явілася новае імя — Данута Бічэль. Ёй дзевяці тры гады. Яна нарадзілася паблізу адомінага вёска. Нёманна ў сільскай хале. Калі скончылася вайна, Дануце было ўжо шасці год. На доўгія дні будзілі пёны, босяны ногі дзюшчыкі апыкала раса, калі яна ў бары, што па-ступала да самай вёскі, збірала чарніцы і грыбы. Ёе маленства і раньняе юнаства — гэта аднаў-ленне разбураных вайною кагас-саў, гэта гуд новабудоваў і павадмленні ў газетках і па рад-ды пра мініскія аўтамабільны і трактарны завод, гэта першая барана на цаліне, пешыя цагля-ны ў падмурк гіганцкіх ГЭС, падпояк падальшчыкаў новай вайны і палымныя заклікі да міру...

Такое ранне не праспало. Прайдзусь росамі, крамяня, Улюблёная ў сваю зямлю, — мн не можам не падызляць гэтую любоў да роднай зямлі. І адчу-ваем пачуццё, блізкае да таго, яко адчуваў аўтар, ствароўчы гэтыя нахрыты, усхваляваныя радкі.

Нахрыты... Але ж і ў іных пазтэ па часам няма ніякай хітра-сці. Уся справа тут у вядомым «ледзь-ледзь», якое і адрознівае сапраўдны талент ад літаратур-най пасрэднасці. Вось верш:

Ані грэх, ані сніў
Мне мой любі не насуў,
Мне каханым мой даруў
Усе пратрапілі ў бары,
Апалоскі ясны,
Плах смалістай сасын,
Верас, Сітыя,
Заліўныя берагі,
Ды шаўковыя імхі,
Ды ружовыя шпалы...
Падаруў лясны ручай,
Усе зорныя начы,
Саваніны таі,
Пацалунаў — на даіх...
І вясёлкі і нябёс
У вахач сваіх прынёс.

Добры верш? Так, але мы ўжо нешта падобнае ў некага сустра-калі. Часоці ў ім не хапае, у гэтым вершы, нейкай драбніцы, таго самага «ледзь-ледзь». Дык вась вам, калі ласка, два за-ключныя радкі:

Ды змаўчай, што прынісе
І маланкі ён усе.

Вось цяпер верш збершыў па-новаму! Лепшыя вершы Бічэль заўсёды нечаканыя, як першыя прасекі ў лесе, які ніч пахне снегам. Чытаеш верш і не можаш прадачыць, які будзе яго канец.

Баспрэчна, запамінацца чытачу верш «Сэрца дзювача», які даў назву зборніку.

Цэлы дзень да працы
Дасужая, дасужая,
Жыта вызала, сена зграбала,
Ноті самелі, рукі знядужалі...
А сэрца, а сэрца ўсё мала.

У Нёмане змыла стому-
нягодніцу,
З лезу прынесла грыбоў
у прыполе.

Змрок, крэдучыся, паўзе
за валокуш...

Сэрца сціскаеца:
— Болей!

І пацягнула яго, невясномнае,
Млечнай дарожкай па ночы...
— Час бы дамоў, — абжана
шпача росная.

Сэрца вяртацца не хоча...
Вёска засне, пералёк
ўгамоніцца.

На'т вярток задрамаў
у таполі.
Сэрца! Калі ж ты прагоніш
бассоніцу?

Сэрца грукача:
— Ніколі!

Прыездзеная радкі сведчаць, што Данута Бічэль знаходзіцца на парозе пазтэчнай сталасці. Верш напісаны змацанальна вобразна і без «архітэктурнай лініі».

Сама па сабе блізкасць пазтэ-сы да прыроды ніч не пра што не гаворыць. Нягэжкая справа, карыстаючыся выказаннем Мая-коўскага, «распісаць закат ілі шчытныя рэдкія». Вобразы пры-роды нас цікавяць настолькі, па-колькі яны адлюстроўваюць стан душы чалавека. Пазтэса вяртае-ца да хмар, да вяткаў, да птушак, да зор, шырока выкарыстоўва-чы старажытны, як сама пазтэ, прыём алегорыі. Гэты пазтэ-ны зварот да роднай прыроды дапамагае ёй перадаваць найт-чэршыя душныя рухы. Для пры-кладу прывяду кароткія вершы:

Лёгка сныжнікі ў цішы
Долу апускацца нясема...
Светла ў полі, светла на душы...
Лёгка сныжнікі ў цішы...
Спіць сасна ў бажаматам.

А навокал так бялютка-бела...
Лёгка сныжнікі ў цішы
Долу апускацца нясема.

Чыстае пачуццё, выказанае ў вершы, прымушае нас прыгадва-лецца, светлыя халіны мален-ства.

Траба сказаць, што калі аўтар у сім-тым і грэшны, дык ва ўся-кім разе гэта ідзе не ад халоднага разліку. Наўдлачы ён здароўя, відаць, ад нявыпачынасці, ад праз-мерных пачуццяў, якія не знайшлі свайго адлічана і непаўторна-га пазтэчнага выказвання.

Пра некаторыя, нават не зусім удалыя, вершы Дануці Бічэль можна з упэўненасцю сказаць, што яны выліліся са шырага сэрца.

Хіба бульба ў Беларусі
Вырадзіцца ўся,
А ў калёсы замест коней
Запрагучу гуса...

Хіба выспеку ўзімку
Вішні на ярбе...

І тады кахаць я буду,
Добраніч, цябе.

Магчыма, калі Данута Бічэль пасталае набірчыца жывіцэвга і літаратурнага вопыту, яна ўжо так не напіша пра каханне. Ма-гчыма, вершы ён стануць «разум-нейшымі», страціць сваю амаль дзіцячыю наўнасць, Магчыма... Але мы не будзем ёй жадаць гэта-га! Разважлівых вершаў у нас

хоць адбуляй, пазтэ, якія вало-даюць так званай «тэхнікай», таксама колыкі хоша. Найя і праз дзясці і праз дзясці год Данута Бічэль будзе трохі да-цем. Бо ўсе сапраўдныя пазтэ падобны на дзіця, хоць бы ўжо тым, што свет адкавешча іх здзіўленым вачам нібы ўпершы-ню.

Нарэшце, хочацца сказаць, што светлаглад пазтэ павінен быць, вядома, шырышым, чым мы гэта бачым у вершах Дануці Бічэль. Пазтэса пераступіла парог баць-коўскага дома, але за валокуш роднай вёскі выйшлі ўсё ж не адважыцца. На самай справе, паспрабуй, зладзіцца, у якія гады якога стагоддзя напісаным некаторыя вершы, ну хоць бы гэтыя, як «Бялічкі», «Бяроза», «Дзюляшка»...

Кожны добры пазтэ — пясчэр свайго часу. Ёсць пазтэ, якія, каб здавацца сучаснымі, наўд-лачы свае вершы тымі слова-мі, як «спадарожнік», «дзюшкі», «смігодка», «атам», «эрактар» і г. д. Знаходзіцца таксама крыт-кі, якія па гэтым таблічак з абазначэннем сучасных паняўняў мяркуюць пра сучаснасць пазтэ. Таблічак больш — сучасны, та-блічак менш — топчаныя ва ўчар-ашнім дні. Але ж таблічкі мож-на здымаць і замяняць іншымі, яшчэ больш «сучаснымі».

Сучаснасць у вершах — гэта ўвесь лад думак і пачуццяў пазтэ. Сучаснасцю трэба жыць. Для гэтага неабходна пазтэ ўдзель-нічаць у жыцці. Данута Бічэль стаіць на правільным шляху. Яна піша, вучыцца ў педагогічных ін-стытуце і хутка стане настаў-ніцай. Мы жадаем ёй больш глыбокага пранікнення ў жыццё і вялікай настойнай працы над пазтэчным словам.

Уладзімір ВАРНО.

ТАЛЕНТ ЗАДУШЭЎНЫ, ШЫРЫ

У артыкулах пра Змітрака Бя-дулю звычайна падкрэслваюць, што ён зрабіў уклад у гісторыю беларускай літаратуры. Пры ўсім гэтым лепшае ў яго творчасці вельмі далёкае ад таго, каб адмі-сці ў гісторыю, яго неаддзельнае ад сённяшніх нашых роздумоў, сённяшніх інтарсаў. І таму Бяду-ля — наш сучаснік, і яго мы бач-ым з сабой у дарогу да цудоў-нага будучыні, пра якую гаварыў ён палымна.

Працоўны люд у пух пратворыць глебу Імпэтам сіл спружынавых канёў; Акрыльск край і завае неба Шматкрыльным фэлет сталёвых жураблёў.

Першае ўжаранне ад ягоных кніг — адчуванне надзвычайнай жывіцэвасці, праўдзівасці створа-нага ім уобразу. Ужаранне яго ўменне бачыць, чуць, яго веданне людзей, яго трапінае апісанне раз-настайных праў жыцця.

Адночыч прачытаўшы творы Бядулі, нельга не пакінуць яго назаўсёды сваім спадарожнікам. Яшчэ многія пакаленні будуць вучыцца па яго творчасці невя-дзец стары свет прыгону і пан-шчыны, змечены на нашай радзі-ме Вялікім Кастрычнікам, любіць новае, усё тое, што прынесла з са-бой рэвалюцыя.

Кожны па-свойму адкрывае для сябе Бядулю, і першае знаёмства з ім застаецца ў памяці на ўсё жыццё.

Акупіраваныя фашыстамі Мінск 1942 год. Даваленна школьная чытанка. Атавалена «Пяць лы-жак зашпёркі». Нічэ год назад пакуль не пачалася вайна, яго

магло б здацца творам пра далё-кае-далёкае мінулае, яго памя-тае-ца хіба толькі бацькі. У раз-бураным жа і разбураным во-рагамі Мінску яго ўспрымалася як сама рэалісцізм...

Пра дзясці год малага год пастаі таго ў ізноў гартна гэтыя старыя... «Пяць лыжак зашпёр-кі». І памяць ажыўле неабаві-жнае ўжаранне: як гэта можна так цікава і так трапіна, што жа за сэрца хапае, раскажаць пра самае звычайнае. У апавяданні пра бе-нае снаданне сям'і, якая першій настан, уразіла шчырае аўтар-ка, чалавека, у якога такое сэрца, які так усё разумее, які такі спа-гадлівы і мудры. Імя Бядулі асы-чываваляе талі з бядой, а тым, што чалавек гэты мога перажыў, перш чым пачаў настолькі проста, мудра, цудоўна размаўляць з людзьмі са старонак кнігі. Пазтэ прыйшоўся даведвацца, што гэта сапраўды так, што пэсуданам Змітрак Бядуля ўзрэ сабе Самуіла Пляўнік уседа за Максімам Горь-кім і Дзяміянам Бядым.

У раёне Мінска за валакам на адной са старых вулчак захаваў-ся звычайны драўляны, аднава-двары дом, адсутны ў глыбокай аўтарытэце, трапінае да яго — (1909). «О, калі настане ранне для ўсёй краіны?» (1911). «Ты пана бі і вырві волю!» (1914). «Пяся волі заве па гарах і далі-нах» (1917).

Першы твор Бядулі на белару-скай мове апублікаваны ў «Нашай ніве» паўстагоддзі назад (23 ве-расня 1910 г.). З таго часу напі-саннае Бядулем разналічсё па све-це ў шматлікіх выданнях на бе-ларускай, рускай, украінскай, польскай і іншых мовах. Кігі першаў, пазтэ, апавяданні, творы буйных жанраў прозы, казкі, п'е-сы, артыкулы. Неаднараза вы-даваліся выбраныя творы.

Дарэвалішым творы Бяду-лі — паказ трагічнай долі бе-ларускага сялянства, запрыгоненага панамі, паказ дэсу талантаў з на-рода. І пазтэ Кастрычнік ён вяр-таецца да гэтых тэм у такім класі-чным творы беларускай літа-ратуры, які апавесць «Салавей».

Вялікі Кастрычнік, першы га-ды сацыялістычнага будаўніцтва, уплыў рускай савецкай літа-ратуры дапамагіць пісьменніку выра-сіці ізіна. У яго творчасці з'яўляе-ца вобраз Уладзіміра Лыча Ле-ніна, пра якога Бядуля пісаў, што «ён сам — пазтэ з пазтэ»; у пі-сьменніка нараджаецца тэма дру-жбы народаў нашай краіны.

Ва ўсеаб'ярэні пісьменніцкага майстэрства адлюстроўвае ён са-вешную рэалісцізм у сваёй про-зе — старае запамінальнае ха-рактары савецкіх людзей: парты-зан і чырвонаармейцаў, першых беларускіх калгаснікаў і рабочых.

У савецкі час напісані ім вя-лікі эпічны твор «Язэп Крушынскі» — прыкметная старонка ў гісторыі беларускага рамана.

Сам многа пішуць, Бядуля пі-ша на сачыў за творчасцю стар-шых і маладзёжных беларускіх пісьменнікаў, актыўна ўдзельнічаў у крытыцы, выступаў з палым-най публіцыстыкай.

Ён быў і гісторыкам беларуска-га тэатра, і даследчым фаль-клору. Яму імманала народная творчасць многіх нацыянальнас-цей нашай краіны. Думачна, аналіз Бядулі армянскага эпосу «Давід Сасункі» і да сённяшняга часу не страціў свайго значэння.

І сёння надалёкім заўвагі Бяду-лі пра сучаснасць народных казак: «Калі б такія дзіялогі гу-чалі з нашай сучы, яны ніколі не надаскуцілі б публіцы». І са-праўды, лепшыя ўзоры нашай драматургіі (ад кулацкага «Паўнік» праз драматургію К. Крапіва да п'ес Макавіна і Коцеля) грунтуюцца на народнай творчасці ў пабудове дыялогу, і ў разгорванні фэбулы, і ў абма-лэбых характараў.

Апроч усёго іншага, Бядуля — адзін з першых пачынальнікаў распрацоўкі гістарычнага жанра ў беларускай літаратуры, цудоў-ны дзіцячы пісьменнік.

Як кожны вялікі пісьменнік, Бядуля шмат думаў і пісаў пра на-шу будучыню. І таму сёння Бяду-левы кігі чытаюцца тымі, да ка-го ён звартаецца.

Вы сядзіце на чым над строга-мудрым Марксам. А вочы маладыя — гарачыя.

Палётам дум яношкіх узносіліс-я Марсу. А працай — ў глыб зямлі... Уладзімір БОЙКА.

пра сабе, асперагаў, гэта можна. Загінуць тут не цапка, а каму трабаўдзе. Не злуй на Мішу. Ён жа не айнаваты, што яго загадаў камадаваць.

«Не злуй на Мішу» — Гэтыя словы доўга стаялі ў памяці. Ладушка паіху ішоў і нейкі час думаў толькі пра іх. Амаль пры кожным слове дачка ўспамінала Гліскага. Ёй цапка было арушчыца, нават паварочаваў галаву, але ўсё ж некалькі разоў спра-бавала паглядзець у той бок, куды пайшоў гэты хло-пец, — мабыць, ён абяцаў ішоў вярнуцца. І, мажа, нават недавольна была, што бацька сязьлеў на агла-біне, не даваў Мішу падысці. А якія вочы былі ў хлапца, калі ён паказаў тэ папашні раз, відаць, перад адыхомам? Можна было папрасіць, што чала-век вась-вось заплача або закрываць на ўвесь лес ад гора і адчаю.

Ладушчу цяжка было зразумець такіх пачуціў. Сам ён ніколі нічога гэтакага не перажываў, а калі задаралася, што чуў ад яго пра вельмі ўжо гарачае каханне, то са злодэнска ўжывалася, а ў душы не верыў. Ажніўся ён некалі ўспамінаў, без ніякага ка-ханьня і нават без ухажорстваў. Палец неак жартам у погард, каб Мамаціца дзюшы выцягнуць адыць кашу з бульбы. Палец халасціком, а вылез жанатым.

Праз некалькі год жонка памерла. Пададаваўшы Вару, Кандрат спрабаваў трохі паглядзець на пры-гожыя жанчыны. Быў нават такі ішчасны час, што адчулася, быццам падобнае адна доктарка з мяс-цовай бальніцы. Там у калідоры вісеў тэлефон. Па-зюшы, бывала, Кандрат у бальніцу і дрыжыць, се-дзеш у сельсавеце, баіцца, каб хто не зайшоў у гэтыя хвіліны да яго ды не перашкодіць. Чакае до-га, пакуль падые доктарка, бо там не спяшаюцца яго знаць, а то і сама яна не надта рэшца хапаць трыбуку. Калі нарэшце загучыць вясёлы, крыху гарэ-ліны голас, Кандрат нейкі час маўчыць, толькі ўсхвалявана дыша ў трыбуку. Потым апалым голасам вітаецца і паведлае, глядзячы ў акно, што над-вор'е сёння цёплае і зверху нічога не падае, што калі будзе так і адывожкам, то...

— То што? — яшчэ вяселля і нібы нават з рада-сці перагатае жанчына.

— То можна было б крыху і прагуляцца, — уда-кладнае Ладушка.

— Дык дзіва што можна! — ахвотна падхопілае жанчына. — Цяпер дзень свядзіць вась сарод гэтых пастарыаў ды прыношаван. Але ж ведаеце, якая бля-да ў мяне? Насмарк! Такі насмарк напаш!

Ладушчу пачынае ўяўляцца чырвоны, распухлы нос, і ён хутка вешае трыбуку. Праз некалькі дзён зноў азышч і чую ўжо, што ў доктаркі баяць аубы.

У наступны раз яна з усёй сваёй медыцынскай ад-крэтысцю паведлае, што ніч зранку ходзіць з грэшкаў, бо вельмі ж разбалбэўся жыюць.

І гэтак цягнулася доўга, аж да таго часу, пакуль нададзёльная ўзлеўні аб распухлым носе, заваязнай ішчацэ і грэшкаў не вышліўлі добрыя паучыці. Больш ужо нікому з жанок ён не зваўні, нікога не ўпроніваў пабыць з ім у кампаніі, а добра выпіўшы, смела наведваў туды, адкуль не надта праганялі. Так ён натрапіўся на Адышоўку, пасля таго, як яе мужа забралі ў армію. Загладаў да яе нават з парты-занаў, і цяпер часам успамінаў, хоць і зваўся, што яна пачала блягачыца з немцамі ды павідамі.

Чыста, поўнаваты месяц ніч янаўна свядзіў Ла-душчу ў спіну. Свядзіў яна, настойліва, нібы ўпры-аць халоднымі прамянямі ў паталіцу, у шырокіх пе-рацягнутых рамянях і свядзіў, у ледую ішчаку. Ла-душка зэйсці абыку і свядзіў, у ледую ішчаку. Ла-душка не спадаскоўвае на свой каміас, старанна браўся ўправа, каб гэтае найносе свядзіла зноў ап-ныўлася задула, але непаспучыны поўнік, быццам наўдмала, пдыў лобач і ўсё загладаў у твар праз ледую ішчаку. Кандрат прыпыніўся, каб больш да-кладна вызначыць напрамак, і ў гэты час яму зла-дэцца, што нехта паблізу кашлянуў.

— Хто там? — бадай міжвольна спытаў Ладуш-ка, а сам прытуліўся да камяля тоўстай хаўны.

Адышоўка не было, а праз дзеве-тры хвіліны зноў паучыўся кашаль, хваравіты, неадольны, але задзёлены з апошняй сілы. І Ладушчу ўжо больш рэчна пачулася, што чалавек недае над ім, мажа, на-ват на той хаўне, пад якой атрамаўся гэты выму-шаны прыпынак. Пасля ішч аднаго адыккі чалавек на дрэва абазнаўся і сказаў, што ён як ёсць шой.

— Кідай аўтамат ці што там у цябе! — скан-мадаў Ладушка. — А ты злязь сам!

Чалавек скінуў толькі ішч ад вінтоўкі і пачаў паіху скарабачыцца. Сядзеў ён на той хаўне, пад якой стаяў Ладушка, а на суседнім, Злешы, ледзь не паваліўся на зямлю, а потым неак дзіўна замахаў рукамі.

— Чаго ты? — без асаблівай паларознасці спы-таў Ладушка, убаўчыўшы перад сабою нікарэслага, неадаручанага з выгладу хлапчука без ніякай аг-нястрэльнай зброі.

— Рукі зняў, — ледзь не паучыў, паскардзіўся хлапец. — І ног змала не чую. Каб ішч трохі, то зваліўся б з дрэва, як падстрэленае варона.

— Аж да самага світаньня блукаў па лесе Кандрат, і ўвесь гэты час не абавязваў словам да свайго ко-дэка спадарожніка. Зноў і зноў успаміналіся яму тыя два чалавекі і амаль усе дарогу стаяў перад вачыма. То раптам з-за кустоў выніралі такія твары, якіх ён ніколі не бачыў, то чуліся такія галасы, якіх ён ніколі не чуў.

— У яго атрала ўжо не было на ранейшым месцы, за ноч усё тут пераманілася.

— Куды яны пайшлі? — спытаў нарэшце Канд-рат. Голас яго быў хрыпучы, злосны.

— Хто, яны? — не адразу зразумёў хлапец. — Тыя, што мяне пакінулі?

— Наўжо ж хто!

— Дык хіба гэты выш, таварыш камандзір?

— А то ж чы? Ды не камандзір я ўжо цяпер! Разумееш? Радаваўся б, гэтакі, як і ты. Амаль тры гады быў камандзірам! Разумееш? А цяпер ніякай іш-чыя пакамандаўчы, маладзёны. Можна і прадаць, што я не той, што трэба, камандзір. Мне дачка не раз пра гэта гаварыла. З тымі думка, што ты гаварыў, мая жна. Ды вась і цябе на дрэвае пакінуў, як чучала якое, а не жывога чалавека.

— Дык гэта ж не вы! Там у нас невялікая група была.

— Гэта я загадаў падняць усюды назіральнікі. Я павінен быў і праверыць, ці адусілі іх. Можна і ішч то сядзіць, качане на дрэвае, як ты кача-нуў. Нічога я не праверыў, а цяпер вась можа зусім згубіў атрад. Куды нам цяпер, га?

— Пакуль яно думаў, што адкажэ, упердазе за-ступкала адразу некалькі кулямётаў.

— Туды нам, — упэўнена паказаў ён рукой. — Вунь туды!

Ладушка з усёй сілы паімаўся на дапамогу пар-тызанскай заставае, якая ўступіла ў бой.

На радзіме Змітрака Бядулі

Плешчаніцкі раён ішчэ зусім нядаўна называлі партызанскім краем. Яго прымушчы і ласкі ў часы апошняй вайны давалі прытулак народным месцінам. Алгучны мужныя савецкія людзі адпраўля-лі на разгорм вяржочных гарні-зонаў на ўзрыў мастоў, шасэй-ных дарог і чыгунак. Яны ішлі на падзвігі ў імя міру і справядлі-васці на зямлі.

— Геранічы, працавіты тут на-род, — расказае старшыня кал-гаса імя Энгельса Віктар Івана-віч Сасноўскі. — Вярнуўся пасля вайны дахаты на адны палішчы-ды руіны. Фашысты спалілі вёскі нашай аршці Любыя і Боркі ра-зам з людзьмі. Толькі думам ча-лавецкам цудам удалося вырашца з гэтага агоненнага пекла і за-стацца ў жытчы. Спалена было і мястэчка Пасадзецкае. Давялося ўсё абудоваць занава.

Ля будынка Пасадзецкай шко-лы ў мінулоў суботы сабраліся калгаснікі, вучні, савецкія інтэ-лгенцы, прыйшлі людзі і з далё-кіх вёскаў першы раз наўдому Бядулю з газетай «Наша Ніва» і пазтэнай дапамог яму звязіць да гэтага будынка.

— Дык я ж не немца, — шіха агрынуўся Ладуш-ка і больш не турбаваў хлапчука распыткамі. Толь-кі нельзе ўжо ў добрай палавіне дарогі заўважыў, нібы між ішчым:

— Кажаш, заната Курова твай камандзір. Дык гэта дрэвіна, калі так. Камандзір павінен быць...

— Вельмі суровы, — падпаўніў хлапец, нават не даслухаўшы. — Усе гавораць, што недаверак нейкі і ўсёго ўсёякага баіцца. Ніякаўна два чалавекі загіну-лі па яго іне.

«Аж да самага світаньня блукаў па лесе Кандрат, і ўвесь гэты час не абавязваў словам да свайго ко-дэка спадарожніка. Зноў і зноў успаміналіся яму тыя два чалавекі і амаль усе дарогу стаяў перад вачыма. То раптам з-за кустоў выніралі такія твары, якіх ён ніколі не бачыў, то чуліся такія галасы, якіх ён ніколі не чуў.

— У яго атрала ўжо не было на ранейшым месцы, за ноч усё тут пераманілася.

— Куды яны пайшлі? — спытаў нарэшце Канд-рат. Голас яго быў хрыпучы, злосны.

— Хто, яны? — не адразу зразумёў хлапец. — Тыя, што мяне пакінулі?

— Наўжо ж хто!

— Дык хіба гэты выш, таварыш камандзір?

— А то ж чы? Ды не камандзір я ўжо цяпер! Разумееш? Радаваўся б, гэтакі, як і ты. Амаль тры гады быў камандзірам! Разумееш? А цяпер ніякай іш-чыя пакамандаўчы, маладзёны. Можна і прадаць, што я не той, што трэба, камандзір. Мне дачка не раз пра гэта гаварыла. З тымі думка, што ты гаварыў, мая жна. Ды вась і цябе на дрэвае пакінуў, як чучала якое, а не жыв

ЧАЛАВЕК ЗАСТАЕЦА Ё СТРАІ

Святане нараджаецца ў саіно-ва-халоднай вадзе вясельскай Бярозы. Святле з кожнай хвілінкай. Ужо ярка відны абрысы пракме-таў, зараскі лясы на беразе пра-дзі і слугі будынка. Неўзабаве і першы промень запаленага во-сеньскага сонца асветляе гарадок, заірае ў вокны дамоў.

Нараджаецца новы дзень, тую-ца першыя гукі жыцця. У пакоі дома па Камсамольскай вуліцы нерухома ляжыць на ложку чала-век з прывычным, але пакутліва задуманым і бледным тварам. Вочы яго распушчаны, ён не спіць і прага лопіць гукі за ак-ном, нібыта зараз павінен пачуць нешта надзвычай важнае і знач-нае...

Ідуць на работу людзі. А ён ужо больш не пойдзе...

У горле застрае жорсткі, сухі камяк і цяжка, нехаця тае. Гэта мінутая слабасць, яна прайдзе. Чалавек бярэ з-пад падушкі кнігу і шукае патрэбную старонку. Потым доўга чытае, і кніга злёгку држыць у ягоных руках... На вокладцы малюнак чалавек у камбінеоне паўзе па снезе, пільна ўглядаючыся наперад. Надпіс на кнізе: «Аповесць аб сапраўд-ным чалавек»...

Ён загортае кнігу і ціхенька кладае побач. Доўга ляжыць моўч-ка ў распушчаным вачыма і ду-мае, напружана думае аб чымсьці. Прыгадаецца Усевалду Мігаю ішча вясень, ішча лета — сорака першага года. Ён скончыў шэсць класаў і думаў канчаць ся-мігодку. Не давялося. Дваццаць трыццага чэрвеня самалёт з чор-нымі крыжамі на крылах сцінуў на Парчы першыя бомбы.

Праз колькі дзён адмохдуў на фронт бацька, моцна, як даросла-му, ціснуў на развітанне руку.

— Ты ў мяне сапраўдны мужы-чэна, сыноч, — гаварыў бацька — Маці ў нас няма, дык лепш па-ехаць табе да сваякоў, так я лічу. А гадоўнае — быць чалавекам трэба, Ускоды і заўсёды — нашым, савецкім чалавекам.

Ты ведаў тады, што гэтая іх першая мужніцкая размова бы-ла і апошняя?

Ён і сапраўды паехаў за Бяро-зу-раку, у далёкую вёску — да нейкіх родзічаў. Усяляк хаваўся ад немцаў — маглі адправіць на работу ў Нямеччыну. А калі ў со-рак трэцім наблізіўся да родных мяшч фронт, та Шпіцал уладася перабегчы да сваіх.

У палым венамі чалавек з сухімі ад бяссонніцы вачыма не-даверліва спытаў:

— З якога? Колькі год, пы-таюся.

— Дзевятнаццаць... З дзявятна-цці, — хутка адказаў прызыў-нік і неспрымна прызыўнаўся і на-сках, каб зацэпаць вышэйшым. У сапраўднасці ж яму ледзь «стух-нула» семнаццаць.

Капітан яшчэ раз акінуў позір-кам постаць рослага, хача і вель-мі худага хлопца.

— Годны... У дзюночу...

Ваяваў даўно з усім блізка ад дому, ды дома пабыць дава-ляло няхутка. Фронт праходзіў пад самымі Парчыма, то заміраў, то ажываў ураганым агнём пера-стрэлкі. Шпіцалі — у нашых, Па-рычы — у немцаў. Родны дом за два крокі, ды паспрабуй, зайдзі ў яго! Таму і ваяваў салдат з па-войным зарадам нянавісці і по-сты.

Можна забыць многае, толькі не тую атаку. Калі гэта было? Напа-рэдадзі сорака чввёртага? Рота ўзялася, пабліскаючы сталю шпіцалі. Уперад, толькі ўперад! Ратмат з усім блізка маланкай выбухнула палым, нешта блізка ўдарла збоку, і пахінулася, па-пала перад вачыма зямля...

Цяжкае раненне і кантузкі вы-велі са строю салдата, малодсць і нянавісць вярнулі ў строй. Па-сля шпіцалі хацелі спысць «пад чыстоў», але спакойна, хвалячы хваліняне, сказаў урачу салдат:

— Адуваю сабе добра.

Схлусіў — другі і апошні раз у жыцці.

Усё ж такі, хоць і паслаў ў дзюночу армію, запісаў у «труда-вікі». Былі такія байны другога шэсцлага, з ім даваўся ўдзель-нічаць у баях. 26 чэрвеня, у дзень вызвалення Парчы, наведваў свой дом. Дом? Яго не было. Былі толькі руіны. Чакала тут Усевала-да Мігая і горкая вестка аб гібелі бацькі.

Суткі на папалішчэ зданіся веч-насны. Зноў лэйшоў ваяваць сал-дат, дайшоў да Берліна, і толькі пасля вайны дала сабе адчуць даўня траўма. Неяк на разгуч-цы вайны матарыялаў ратмат шпіцалі вайну, паваліўся, пяснуўся вобом, у вачах згасла святло...

У сорака шостым годзе прыхаў хлопца ў Парчы назаўсёды, раз-ам з няхуткімі салдацкімі рэча-мі прывёз кніжачку з кароткім і выразным надпісам: «Інавалід Ай-чынай вайны другой групы. Іна-валід — у няпоўны дзевятна-цці год!»

Але ён усё ж працаваў тады, падрыхтаваў і здаў экзамены на кінамеханіка. Малады арганізм мабілізаваў усё сілы, што яшчэ было ў параненым целе. Цяжка было (кінамеханік павінен быць з усім здравым чалавекам), але трымаўся. Побач былі сёбры, вер-ны спадарожнік жыцця, жонка Марыя Іосіфавна, дарагі сябар, фрынтавы таварыш.

А хвароба падкрэвалася ўсё бліжэй і бліжэй. Нарэшце, яна на-несла рашучы удар. Паралыш. Ха-дзіць Мігай ужо не мог...

І воль ён ляжыць і думае. Ду-мае пра сэнс жыцця.

«Дуоднара гэта рэч — жыццё. Ён любіць яго, вельмі моцна лю-біць. Ён і тысячы тысяч падо-бных да яго ішлі на смерць у імя гэтай любові — і хіба гэта не най-вялікшая яе мера.

Але ў чым сэнс існавання для салдата, што выйшаў са строю? Сям'я, дзеці? Яму павілілі пен-сію, ён забісьнены неабходным. Толькі... толькі проста жыць — ма-ла. Вельмі і вельмі мала.

Ён не саромеўся нікай работы: плёў кошыкі, падымаў валкіні, маляваў слабымі рукамі кіна-рэкламу для мясцовага клуба. Га-та была праца — тое, без чаго не можа і не павінен жыць чалавек. І ён ганарыўся гэтым. Але часам на яго нахадзіў востры смутак. Чалавек зольны зробіць шмат, але не можа... І тады прыходзіла душэўная слабасць. Ён стараўся перамагчы яе.

Табе цяжка? Так. А Марэсёў? А Павел Карчагі? Ён было ляг-чэй? Яны ж занялі свае месца ў страі... Ён зноў у каторы раз да-ставаў з-пад падушкі і перачыт-ваў кнігу, на вокладцы якой быў намаляваны чалавек у камбіне-оне, што поўз і поўз праз сыягі.

Людзі савецкія, улада савецкая не пакінулі ў біядзе Усевалода Мігая. Некалькі разоў ездзіў ён на курорт і ў санаторыі. Валі-калі раласю стаў для Мігая дзень, калі ён атрымаў матакалі-ску. Ён зноў мог быць срод люд-зей, а іх прысутнасць дзіўна чала-век за любі бацькам.

Прага жыцця прачнулася ў ім з новай сілай. Хворы і слабы чала-век, ён шмат чытаў. Кніга адкры-ла яму свет дуоднара і прыго-жы. Мігай чытаў і вучыўся. Са-мастойна вывучаў прыжыткі, што ўваходзіць у праграму сярэдняй школы. Вучыўся штодзёна, упар-та, настойліва.

Хто ведае, калі і як у чалавек з'яўляецца жаданне нешта напі-саць самому. Хаче ён проста допіс у сваю рэдакцыю газеты. Ратмат узнімае патрэбу некаму падзя-каваць праз газету, паскардзіцца на несправядлівасць ці проста напі-саць аб добрым таварыш. Так і ў жыцці Усевалода Мігая чала-век нарадзіўся першы допіс.

З таго часу артыкулы, карэ-спанданцы, заметкі за подпісам «У. Мігай» ўсё часцей з'яўляліся ў друку. І не толькі ў раённай газе-це. Расло мастацтва сельскага карэспанданца, мацнела яго пра-ва. У «Ізвестыях», «Звяздзе», «Лі-таратуры і мастацтва», «Знамені юности», Мясцовых выданнях у апошнія гады было многа матэ-рыялаў Усевалода Мігая.

Сельскі карэспандэнт пісаў і пі-ша аб знатых земляках — рэ-валюцыянерах, героях вайны і пра-цы, людзях навукі і культуры, простых працаўніках вёскі, бай-цаў смельцаў. Герой Савецкага Саюза Сяргей Апішчанка, што за-гінуў у змаганні за Радзіму, і пе-радаваў сінгарка раёна, змял-кампзітар Аладу і сіплы стар-шыня міліцыі, людзі родных па-вясель і пісьменнікі-землякі — вось гадоўна героі матэрыялаў Усе-валода Мігая. Піша і пра адмо-ўна з'яў. Піша з клопатам пра агульную справу, са шырым ім-кненнем дапамагчы ў выпраўленні недахопаў.

Ішчы абывацель, магчыма, пра-чытае гэты радкі і пацісне пля-чэма: піша? Ну, дык што? Мае час, воль і піша...

Аўтар гэтых радкоў бачыў, як піша Усевалад Мігай. Кволяны палым з цяжкасцю трымаючы па-ро, яно држыць, расцякаючы па паперы словам...

Усё гэта час ён змагаўся з хваробай, кожны матэрыял пісаў з напружаннем, з запалам змага-ра. Аднак адчуваў сабе шчаслівым — паранены, але моцны духам сал-дат, які зноў стаў у строй.

Надаўна ў «Ізвестыях» быў на-друкаваны артыкул Мігая «Ускоды ў жыцці ёсць месца подзвігу». Размова ў ім ішла пра землякоў аўтара — людзей вялікіх і выса-кародных сэрцаў. Гэты артыкул змешчаны таксама ў брашуры «Ізвестыі» «Высакароднасць — як мы яе разумеем». Ён усхваля-ваў чытачоў, у рэдэакцыю і аўтару прыйшлі дзясяткі лістэм і водгу-каў. І толькі няможна з тых, што чыталі «Ізвестыя», вядалі, што аўтар артыкула — сам сапраўдны герой, а тое, што робіць ён — так-сама можа называцца подзвігам.

Селькор спрабаваў сілы ў ма-стацкай творчасці. Адно з яго не-вялікіх апавяданняў атрымала першую прэмію на конкурсе раён-най газеты. Піша У. Мігай такса-ма рэзінні на прачытанні кнігі і нарысы. Некалькі яго апавядан-няў змяшчаны ў «Вожык».

Сэнс жыцця... У чым ён? Стар-ое, адвечнае пытанне... Сэнс жыцця ў служэнні людзям. Мена-віта аб гэтым заўсёды думае Усе-валод Мігай, калі бачыць вяснікі сваёй працы — надрукаваныя ў газетах матэрыялы, дзе расказа-ны пра жыццё, пра прыжыткі са-вецкіх людзей.

І дитч думае ён — чалавек у нас не адзінокі. Калі ён сумлен-ны і працавіты, дык заўсёды адчу-е локці сабра. Хіба не яны — гэ-тыя добрыя, слаўныя людзі — і маскоўскае журналістка Тацяна Тас, і супрацоўнікі раённай газе-ты, і землікі-парчычаны, якія шчы-ра жадаюць яго поспеху, і Ма-ша Яфрэмова — брыгадзір Бры-гады камуністичнай працы Мін-скага вельсавода, якая шэўсцьве над ім, — хіба не яны падтрымалі і падтрымліваюць у цяжкаму хві-ну, надаючы бадзёрнасць цёплай парадаў і словам прытаніа на-хтыняючы на новую працу?

Нас цяжка здзівіць пасля под-звігаў Астроўскага і Марэсёва, Гагарына і Матросова, пасля працы тысяч і тысяч нябачаных у гісторыі чалавечтва па сіле духу, мужнасці і гераізму людзей. Аў-тар гэтых радкоў сустракаў ся-нога паэта Гаўрыла Шутэўку, які пісаў, што са старонак кнігі глядзяць на паэта яго вершы, чуў пра тысячы падобных людзей, якія не скарыліся ў барацьбе з ня-лёгкім лёсам і засталіся ў страі. І ўсё-такі кожны раз ім заха-пліцца, і міжвольна хочацца ска-заць: якія ж дуоднара нашы са-вецкія людзі!

Над гарадком устае святанне, з ім праходзіць і новы працоўны дзень. Ён, гэты новы дзень працы, не гэтым, а гэтымдаром прахо-дзіць на Камсамольскую 19, дзе жыць слабы фізічна, але моцны духам і воляй чалавек, чыё жы-ццё — яшчэ адна хвалючая апове-сьць пра змагара і салдата, што застаўся ў страі.

Б. ФІРШТЭЙН.

З СЭРЦАМ І ПЕРЦАМ

Літаратурныя народы

Аб сабе

Рыгор Барадулін.

Амаль што з рэчка — ледзь голас падаў — прызналі мяне ўсе кудэснікам. І смешна цяпер мне глядзець, і шкада, як чосу даць равеснікам.

Шкава, ці зіркалі б так на мяне, ці цацкаліся б, як з цацкай, каб цэлым шымкам аб цаліне. Не ўцэлілі ў цэль нянацкам?

А я ж не кудэснік! Я ж часта ўсю ноч пакутай пакутай пакутай. Не сплосчыш да самае раніцы воч, на думку ўзаб'ешся пакуль тую.

Падчас я не знаю, што з словам рабіць — навяврат выварачваю, і лепшага сабра з-за рыфмы забіць.

Магу пад руку гарачую.

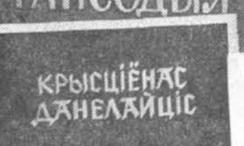
Я іду

Генадзь Буракін.

Я іду, беспрычынная радасны, не дзяцюк — смяхошце адно: грудзі пафас распеў бяздрадсмы і п'яніць мяне, як віно.

Сам не знаю, чаго так весела! Ліст і Бах у вушах звяняць, і не то што сяброў-равеснікаў — кожны слуп я гатоў абняць!

Я іду на бяду зайздроснікам. Добра ішці, калі ты паэт.

Польскі вучоны выбраны ў Міжнародную Акадэмію гістарычных навук

Вядомы польскі вучоны член-карэспандэнт Польскай Акадэміі навук Багдан Сухадольскі выбраны членам-карэспандэнтам Міжнароднай Акадэміі навук, якая знаходзіцца ў Парыжы. Да гэтага часу Польшча была прадстаўлена ў гэтай Акадэміі прафесарам Аляксандрам Біркенмайерам і прафесарам Баляславам Грынявечкім.

Падпісанне плана культурнага супрацоўніцтва паміж Албаніяй і Балгарыяй

У Тыране падпісаны дагавор культурнага супрацоўніцтва паміж Албаніяй і Балгарыяй на 1961—62 гг., які прадугледжвае правядзенне розных мерапрыемстваў, у адпаведнасці з культурным пагадненнем паміж Албаніяй і Балгарыяй. Дагавор прадугледжвае абмен асобамі і матэрыяламі ў галіне навукі, асветы, культуры, мастацтва, музыкі і літаратуры.

Перад Міжнародным конкурсам маладых оперных спевакоў

З 26-га чэрвеня па 10-е ліпеня 1961 года ў Сафіі будзе праходзіць Міжнародны конкурс маладых оперных спевакоў. Дагэтуль аб сваім жаданні прыняць удзел у конкурсе заявілі 54 спевакі — 5 з СССР, 10 з Балгарыі, 5 з Польшчы, 5 з Албаніі, 4 з Румыніі, 3 з Чэхаславакіі, 4 з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і Заходняй Германіі, 4 з Югаславіі, 7 з Аргенціны, 3 з Вялікабрытаніі, 1 з Францыі, 1 з Італіі, 1 з Іспаніі, 1 з Бельгіі.

Зарубежныя студэнты ў Чэхаславакіі

Больш дзюх тысяч зарубежных студэнтаў навукашчца цяпер у вышэйшых навучальных установах Чэхаславакіі. Гэта — прадстаўнікі 80 нацыянальнасцей з 63 краін Афрыкі, Азіі і Ланіскай Амерыкі.

Беларускія артысты на цаліне

Шэсцьдзесят два канцэрты для працаўнікоў цалінных зямель наладзіла канцэртная брыгада Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Беларускія выканаўцы — спевакі Э. Міцхуль і Л. Чарнерук, канферансёр Г. Бандарэўскі і З. Сысоева, танцоры С. Калычэўскі і І. Карніека, імпозант А. Нагай-цеў, балетні П. Шчэглаў выступалі ў калгасах, саўгасах і раённых цэнтрах Кусанайскай, Петрапаў-ляўскай і Калчатаўскай абласцей. Цалінікі шыра дзякавалі беларускім артыстам за цікавыя і змястоўныя канцэрты і ўзнагародзілі іх ганаровымі граматамі аб-ласных аддзелаў культуры.

Вокладкі новых кніг, якія вый-шлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Палеская рапсодыя» Ул. Дубоўкі, «Чатыры пары год» Крысціянаса Данеўціцка, «Дзве аповесці» П. Галавача (на рускай мове), «За лясамі дрымуцьмі» А. Вольскага і П. Макаля.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск

АДРАС РЕДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдэакцыі сакратара — 3-25-25, адрэса літаратуры — 3-22-04, адрэса мастацтва — 3-24-62, адрэса

дуоднара імя Сталіна.

АТ 00202

НАВІНЫ МАСТАЦТВА

Беларускі акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў камедыю Чэхаславакага драматурга Б. Блажака «Трэцяе жаданне» (пераклад А. Макаёнка). У спектаклі заняты артысты: Б. Уладзімірскі, Т. Аляксеева, С. Бірыла, І. Ждановіч, З. Стома, Т. Кін-Камінскі, З. Браварская, В. Краў-цоў і іншыя.

На здымку: сцена са спектакля «Трэцяе жаданне». У ролях: Веры — артыстка Т. Аляксеева, Пятра — артыст Б. Уладзімірскі.

У пошуках нацыянальнага гарнітура

У адзін з выхадных дзён мне да-вадася наведаць мінскі фірменны ма-газін Белмастапрамсаюза. Я пачула гутарку дзючат з прадаўцамі.

— Ды што гэта за парадкі, — абу-раіліся дзючаты. — У сталіцы рэспуб-лікі нельга набыць беларускі на-родны гарнітур. Наша сяброўка Ма-рына, работніца аўтаматбінага за-вода, выхадзіць замуж, і калектыў збо-рачанага шэха наладжвае камсамоль-скае вяселле. Рэгістрацыя шлюб-нага дакумента ў ўрачышчэй абстаноў-цы, тлумачылі яны. — Па народнаму абра-ду на вяселлі будучыя шэферы і ша-феркі. Гэты гонар выпаў нам. І вель-мі хочацца быць апраўтанымі ў на-роднай гарнітуры. А дзе іх купіць?

Праўда, вышываныя блузікі, сукенкі з беларускім арнамен-там, хоць і дарагія, але ёсць у продажы. Затое спадніцы са зборка-мі, з каларовым шымкам унізе або ў рознакаляровай палосе ці кліч-кай, фартура, адпаведных чаравікаў купіць немагчыма.

Прэтэнзіі маладых работніц аўта-мазда да работнікаў гандлю нагада-лі мне адну сустрачку.

Юнікі і дзючаты вёскі Бабро-на ехалі на раёны агляда мастацкай самадзейнасці. Пазнаёміліся мы ў аў-тобусе, які ішоў у Дзель. Малады жывае вялі гутарку пра калгасныя справы, а больш за ўсё пра работу мясцовага клуба. Калі ж размова пайшла аб выступленні самадзей-насці, настрой змяніўся.

Падрыхтуем самадзейнасць, а паказваць яе заўсёды ёсць магчы-ма, — расказаў высокі чарныя хлопца, з баянам. — Для выступлення патрэбны народны гарнітуры, а дзе іх возьмеш? Воль і цяпер ледзь не сарвадася наша пазедка. Калі б не старанія дзючаты, дык сядзелі б мы дома. Не адну ноч давадася ім не даспаць, пакуль падрыхтавалі са-бе гарнітуры, вышывы штаны. А колькі клопату было, пакуль дасталі па-трэбны абутак!

— А хіба нельга заказаць усё гэта ў пашывальнай майстэрні? — пытаюся я.

— Бытавая майстэрня звычайна касыём і то шыць больш чым паўтара месца, а вышывку ці аплікацыю наогул адмаўляецца рабіць. Даводзіцца ехаць у Віцебск, ды і там не вельмі пашыве, бо зачасці лічыцца за-надта складаным. Воль там і за-драецца, што часта таленавіты тан-цасты, спевакі, музыканты з-за адсут-насці касцюмаў не могуць удзель-нічаць у канцэртах, на аглядах мастац-кай самадзейнасці.

Небывалы размах набыла ў нашай рэспубліцы мастацкая самадзей-насць. Усё больш ствараецца народ-

ных і міжгаласных тэатраў, хара-вых капэл. У сувязі з гэтым, зразуме-ла, і рэсць попыт на адзенне, абутак.

Пакуль жа ў рэспубліцы няма ні-воднага магазіна па продажы тэат-ральнага рэквізіту, спецыяльных майстэрняў, дзе б хутка можна было пашыве прыгожы народны гарні-тур, абутак.

Беларускі народ стварыў тонкае па майстэрству, багатае і разнастай-нае па тэхніцы мастацтва. Арнамен-тальная вышывка, аплікацыі, набіў-ныя малюнкі на тканіне вельмі ўпры-гожваюць адзенне. Усім гэтым трэба больш шырока карыстацца ў швей-най прамысловасці.

Чаму ж цяжка набыць народны гарнітур?

Адно, што мастацкія саветы фаб-рык, ателье, майстэрняў не працу-юць як след над паліпшэннем адзе-ння. Па-другое, і гэта больш за ўсё крыўдна, што ўсё добрае, створанае нашымі мадэльерамі, не заўсёды ста-ноўцца здабыткам шырокага кола людзей.

Старым мастак-мадэльер мінскага Дома мадзель Г. Гадзішча, калі гу-тарка зайшла аб народных гарніту-рах, запрасіла нас у цэх гатовай прадукцыі і з задавальненнем пака-зала адну за другой мадэль.

Асабліва запаміналася спадніца з лёгкімі складкамі з баянвынай тка-ніны, набіўным прыгожым малюн-кам, блузка і безрукаўка з піке (ма-дэль №3611). Фасон прости, радуе вока натуральнасцю і прыгожасцю крою. Удала падабрана тканіна, спа-лучэнні колераў — мяккія. Усё гэта гарнітур каштуе толькі 10 рублёў.

Можна з упэўненасцю сказаць, што калі б такія спадніцы і блузікі з'яві-ліся ў магазінах, многія жанчыны з радасцю купілі б і з задавальненнем насілі б іх. Прычымваюць да сябе ўва-гу і яшчэ мадэль: халат (№ 1528), распрацаваны на матывах беларус-кай саіткі, сукенкі пад дэвізам «Ля-ноч», «Ураджай», ансамбль — чорна-шарыяныя паліто і рознакаляровае сукенка з малюнкам, распрацаваным па беларускіх матывах і ішчы. Усе-гэта адзенне ў свой час было адоб-рана мастацкім саветам. Але яго нідзе не знойдзеш у магазінах.

Справа відаць у тым, што дак-ладна яшчэ не вывучаны попыт на-куніка. Работнікі швейнай прамы-словасці лічыць, што акупаць ўдзель-ніцаў мастацкай самадзейнасці, гарніту-ры мала хто будзе купляць. Гэта памылкова. Калі пакуніку будзе прапанаваны прыгожы, пашывы з гу-стам, з удала падабранай тканіны і да таго ж танны беларускі гарні-тур, на яго абавязкова будзе вялікі попыт.

Шпількі да паліпшэння фасонаў адзення па народных матывах, да якіх і яно шыцца і асноўнае — да зні-жэння кошту трэба знайсці. Рэспуб-ліканскі мастацкі савет па адбору новых мадзель адзення і абутку па-вінен сістэматычна наладжваць вы-стаўкі-паказы для шырокага агляду, адбіраць лепшыя ўзоры для заказаў фабрыкам.

На сцэне Беларускага тэатра оперы і балета выступілі саліст Варшаўскай оперы Багдан Пап-роцка, які выканаў партыю Ры-чарда Уоркіна ў оперы «Баль-ма-скарада» і партыю Марыю Квара-досі ў оперы «Флорыя Тоска». Га-стролі польскага спевака прайшлі з вялікім поспехам.

На здымку: яны бачыце саліста Варшаўскай оперы Багдана Пап-роцкага ў ролі Кварадосі.

Ленінград. Тэатр оперы і балета імя С. М. Кірова паказаў прэм'є-ру балета «Семая сімфонія», створанага на музыку першай часткі «Семая» («Ленінградскай») сімфоніі лівурнага Ленінскай прэм'іі Д. Штакоў